

UPPHÖRANDE OCH UPPGÖRELSER

- FRAGMENT AV EN SAMMANHÅLLEN TANKE

AV PROFESSOR PETTER ASP

*This article examines the extent to which (i) agreements between the suspect and the prosecutor and (ii) discounts for confessions and other types of "participation" by the suspect should be accepted within the criminal justice system. The paper takes six dichotomies as a point of departure for discussing – in a fragmentary style – relevant aspects of the question.**

Inledning

(0) Nedanstående textfragment är, som redan framgått, inriktade på upphöranden och uppgörelser.

(0.1) Det betyder i sak att de innehåller tankar som rör sig någonstans runt omkring dels frågan om i vilken utsträckning olika former av åtalsuppgörelser bör godtas, dels frågan om i vilken utsträckning självangivelse, erkännande och annan medverkan i utredningen bör beaktas som ett skäl för en mildare straffrättslig behandling (strafffrihet, strafflindring etc.).

(0.1.1) Någon kanske skulle kunna tycka att termen upphörande framstår som missvisande som beteckning på den sistnämnda frågan. Denne någon har naturligtvis alldeles rätt.

(0.1.2) Det finns emellertid en koppling mellan självanmälan, erkännande, uppgiftslämnande etc. (i det följande utredningsmedverkan) och upphörande av brottslighet, nämligen att utredningsmedverkan kan vara kopplad till ett *upphörande* av en pågående brottslig verksamhet (eller av ett brottsligt tillstånd). Fråga kan t.ex. vara om att den som innehar narkotika frivilligt anmäler sig till polisen, om att en kidnappare ger upp och överlämnar både sig och den kidnappade till myndigheterna eller om att en kartell frivilligt anmäler sig till konkurrensverket.

(0.1.3) I det sistnämnda fallet – att exemplet används är naturligtvis ingen slump (jfr nedan punkt 5.2.1) – handlar det förvisso inte om straffrätt i snäv mening, men den som hävdar att konkurrensskadeavgiften bär åtskilligt av straffrättsens prägel lär inte bli utsatt för särskilt ihärdiga ifrågasättanden.

(0.1.4) Om detta inte är tillräckligt för att läsaren skall övertygas om rubrikens förträfflighet bör denne härutöver beakta att intresset av att finna en allitterativ ordkombination sällan bör underskattas.

* Title in English: *Cessation and Agreements: Fragments of a Coherent Theory*. Original in Swedish. Uppsatsen är tidigare publicerat i Festskrift till Madeleine Leijonhufvud.

(0.2) Mot bakgrund av att uppsatsen har skrivits under påtaglig tidsbrist har jag nödgats ta till vissa knep som annars kanske bör undvikas; den uppmärksamme läsaren kan säker gissa vad som avses.

(0.2.1) Jag är emellertid inte alldeles säker på att detta förhållande har varit en nackdel.

(0.2.2) Det bör beaktas att man utan vidare skulle kunna skriva en bok (eller åtminstone en längre artikel) om många av de nedanstående punkterna. Fragmentformen kan därför betraktas som både tillåten och tillåtande – jag säger sannolikt dubbelt så mycket som jag hade kunnat säga med en mer traditionell form.

(0.3) Som antytts finns det olika typer av uppgörelser och olika typer av möjliga hänsynstaganden till utredningsmedverkan, och de kan botten i högst olikartade överväganden.

(0.3.1) Jämför t.ex. följande exempel som alla (förvisso på ett mycket förenklat sätt) beskriver regler som existerar någonstans:

- Åklagarna i ett visst rättssystem har behörighet att ingå uppgörelser som innebär att den som lämnar information om annans brottslighet kan erhålla straffrihet avseende helt annan brottslighet.
- Domstolarna i ett visst rättssystem har behörighet att beakta självangivelse vid straffmätningen.
- En myndighet som hanterar en sanktionsavgift i ett visst rättssystem har behörighet att avstå från att ålägga sanktionsavgift i förhållande till någon som avbryter en pågående överträdelse och anmäler den till myndigheten.

(0.3.2) Redan ur dessa enkla exempel kan man extrahera en rad enkla dikotomier och uppdelningar att bygga en fortsatt diskussion på, t.ex.:

- (1) Uppgörelse – (möjligt) hänsynstagande
- (2) Straffrihet – strafflindring
- (3) Egenangivelse – annanangivelse
- (4) Rättviseskäl – effektivitetsskäl
- (5) Straffrätt – sanktionsrätt
- (6) Pågående brottslighet – avslutad brottslighet

Uppgörelse – (möjligt) hänsynstagande

(1) Skillnaden mellan regelrätta uppgörelser och tillskapandet av möjligheter att beakta olika faktorer knutna till utredningsmedverkan bör uppmärksammas.

(1.1) Uppgörelser i egentlig mening förutsätter att de inblandade (i detta sammanhang företrädesvis åklagaren och den misstänkte) anses vara behöriga att ingå dem.

(1.1.1) Den misstänktes del i det hela uppmärksammas kanske inte alltid, men mycket av diskussionen i detta sammanhang bygger naturligtvis, och egentligen, på frågan om, och i vilken utsträckning, den misstänkte *bör* tillåtas disponera över föremålet för förundersökningen och processen.

(1.1.1.1) Detta kan ifrågasättas dels med hänsyn till allmänhetens och eventuella brottsoffers intressen (till allmänhetens intressen räknar jag bl.a. upprätthållandet av sådana grundvärden som rättvisa, likabehandling, frihet från godtycke osv.), dels med hänsyn till den misstänktes intressen.

(1.1.1.2) I sammanhanget kan jämföras med det förhållandet att ett erkännande i princip är otillräckligt för fällande dom.

(1.1.2) Vad gäller behörigheten på den andra sidan kan noteras att regler på olika nivåer kan auktorisera eller möjliggöra uppgörelser.

(1.1.2.1) Fråga kan vara om regler som möjliggör uppgörelser som tar sikte på begränsningar av förundersökningen, som möjliggör uppgörelser som tar sikte på åtalsfrågan eller regler som möjliggör uppgörelser som tar sikte på påföljdsfrågan (antag t.ex. att rätten vore bunden av åklagarens påföljdsyrkande).

(1.1.2.2) Det förhållandet att reglerna inte auktoriserar uppgörelser betyder naturligtvis inte att de inte kan användas för att ingå uppgörelser.

(1.1.2.2.1) Regler om förundersökningsbegränsning (jfr 23 kap. 4 a § rättegångsbalken) och åtalsunderlåtelse (jfr 20 kap. 7 § rättegångsbalken) kan, åtminstone i viss utsträckning, användas i detta syfte (låt vara att den som vill vara någorlunda systemtrogen har en mycket begränsad rörelsefrihet.).

(1.1.2.2.2) Jämför, för exempel på kreativ regel användning, Säkerhetstjänstkommissionens slutsatser beträffande användningen av brottet olovlig kårverksamhet. (Se t.ex. SOU 2002:91 s. 354 f.)

(1.2) Vad som är möjligt för en domstol att beakta vid straffmätningen styrs ytterst av påföljdsbestämningsreglerna.

(1.2.1) Också i detta fall kan man naturligtvis – åtminstone på ett teoretiskt plan – skilja mellan auktoriserade och icke auktoriserade, men möjliga, hänsynstaganden.

(1.2.2) Gränsdragningen är emellertid redan idag svår att göra med hänsyn till att reglerna är begränsade till sitt omfång och dessutom innehåller åtskilliga öppningar (eller ”generalklausuler”) som gör att skillnaden mellan det auktoriserade och det möjliga är svårbedömd (jfr t.ex. 29 kap. 5 § 8 brottsbalken som enligt förarbetena i undantagsfall skulle kunna tänkas vara tillämplig i kronvittnesliknande situationer). Vissa gränser är emellertid ganska tydliga (beroende på t.ex. tydliga uttalanden i förarbeten eller rättspraxis).

(1.3) Distinktionen mellan uppgörelser och (möjligt) hänsynstagande kan diskuteras i ett förutsebarhetsperspektiv.

(1.3.1) Förutsebarhet kan vara ett värde både med hänsyn till att straffrätten tillåter betydande ingrepp i den enskildes liv och med hänsyn till renodlade effektivitetsaspekter.

(1.3.2) Från den enskildes perspektiv är förutsebarhetsperspektivet klivet.

(1.3.2.1) I grunden är förutsebarhet – att kunna förutse konsekvenserna av sitt handlande – något positivt från den enskildes perspektiv, inte minst i frågor som har straffrättslig karaktär. Det skulle t.ex. kunna hävdas att det framstår som orättfärdigt att en person som erkänt under förespeglning av strafffindring i slutänden ställs inför en domstol som gör en annan bedömning. I detta perspektiv är det en fördel med en reglering som möjliggör att den som förhandlar å statens vägnar också kan binda staten.

(1.3.2.2) Det kan emellertid också hävdas att renodlade uppgörelser är särskilt problematiska eftersom den enskilde här riskerar att hamna i en position där denne drabbas av nästan omänskligt svåra valmöjligheter (särskilt om han eller hon är oskyldig), eftersom han eller hon konfronteras med två tydliga alternativ (tänk t.ex. på den som tvingas välja mellan att acceptera en månads fängelse eller löpa risk att drabbas av ett sexårigt fängelsestraff).

(1.3.2.3) Graden av säkerhet när det gäller det straff som riskeras utan en uppgörelse har naturligtvis också stor betydelse, liksom detta straffs stränghet:

"I pleaded guilty on second degree murder because they said there is too much evidence, but I ain't shot no man ... I just pleaded guilty because they said if I didn't they would gas me for it ... I'm not guilty but I plead guilty." (Citatet är hämtat från John H. Langbein, *Torture and Plea Bargaining*, *The University of Chicago Law Review*, 1978– 1979 s. 15, och härrör från en man som enligt Supreme Court kunde fällas till ansvar på detta uttalande utan rättegång).

Detta hindrar emellertid inte att konkretionen i det av åklagaren givna erbjudandet har betydelse; inslaget av "medverkan-under-tvång" blir mer påtagligt ju tydligare erbjudanden som ges.

(1.3.2.4) I sammanhanget finns skäl att erinra om en gammal vits, som här återsges i en fullständig fri tolkning:

Professorerna, A (straffrätt) och B (skadeståndsrätt), står och samtalar när en tredje person, C, kommer fram till dem. C vänder sig till A:

– Du där! Din hund har bitit sönder mina byxor. Du får ta mig f-n ersätta dem.

– Ok, vad kostar de? A:s svar präglas av ett påtagligt jämnmod.

– 100 spänn. När A, med lika sval min som tidigare, halar fram sin plånbok och betalar 100 kr till den skadelidande vänder sig B till A och frågar:

– Men, varför betalar du? Du har väl ingen hund?

– Nä, men vem vet vad en domstol kan komma fram till.

(1.3.3) Från effektivitetssynpunkt torde tydlighet och bundenhet ofta vara att föredra framför (möjligt) hänsynstagande till utredningsmedverkan.

(1.3.3.1) Tydlighet och bundenhet minskar risktagandet för den som anger sig eller annars medverkar i utredningen. (Någon myndighet kommer emellertid alltid att göra den relevanta bedömningen.)

(1.3.3.2) Saken kompliceras emellertid påtagligt om man i effektivitetsbegreppet lägger ett krav på att den som lagförs också är skyldig (jfr strax ovan om vad som sagts om samarbete under tvång).

(1.4) Uppgörelser innebär i praktiken en förskjutning av brottmålsföfarandet från rättegången till förundersökningen.

(1.4.1) Att detta framstår som problematiskt beror bl.a. på att genomförandet av principen om "equality of arms" bygger på att brottmålsföfarandet är uppbyggt på visst sätt.

(1.4.2) En förskjutning från rättegång till förundersökning kan exempelvis kommenteras på följande sätt:

"Da die StPO im Grunde davon ausgeht, dass die wesentlichen Vorgänge sich in der Hauptverhandlung abspielen, und die Verfahrens garantien ganz auf diesen »Normalfall« abgestellt sind, ist diese Verschiebung der Gewichte auf das Vorverfahren für die Betroffenen nicht unproblematisch." (Heike Jung, Straffreiheit für den Kronzeugen? Köln etc. 1974 s. 92.)

Straffrihet – straffindring

(2) Skillnaden mellan straffrihet och straffindring kan betecknas som flytande.

(2.1) Straffindring kan mycket väl beskrivas som partiell straffrihet.

(2.1.1) Om man från principiell synpunkt kan acceptera straffindring bör också straffrihet kunna accepteras, förutsatt att skälen för straffindring är tillräckligt starka.

(2.1.2) Det är emellertid möjligt att det kan vara på förhand givet att en viss typ av skäl – åtminstone i relation till grövre brott – aldrig kommer att kunna bedömas som tillräckligt starka för att motivera straffrihet.

(2.2) Det kan göras gällande att det finns någon form av lägsta godtagbarhetsgräns som bygger på skillnaden mellan å ena sidan vad som av rättviseskäl bör vara relevant vid den straffrättsliga bedömningen och å andra sidan vad man accepterar av mer eller mindre renodlade effektivitetsskäl. (Jfr vad som sägs nedan under 4.)

Egenangivelse – annanangivelse

(3) Uppdelningen mellan egen och annans brottslighet bör tillmätas viss betydelse.

(3.1) När man beaktar information hänförlig till egen brottslighet kan man någorlunda otvunget associera till "i handling visad ånger".

(3.2) Detta är svårare när det gäller annans brottslighet.

(3.2.1) Det skulle vara möjligt att associera på detta sätt också när det gäller annans brottslighet, men då fördras att man anlägger ett bredare perspektiv som t.ex. betonar insikter i förhållande till det allmänna (t.ex. lojalitet med rätten och staten) snarare än insikter kopplade till det egna beteendet. Relevanta stickord skulle kunna vara "kommunitär straffrätt" och "gärningsmannainriktad straffrätt" (i motsats till "liberal straffrätt" och "gärningsinriktad straffrätt").

(3.2.2) Utgångspunkten idag får emellertid anses vara att man endast vid information hänförlig till egen brottslighet kan finna interna (rättsvisebaserade) skäl för strafflindring.

(3.3) Kronvittnen definieras emellanåt (kanske oftast) på ett sätt som gör att gränsen mellan egen och annans brottslighet blir mindre tydlig.

(3.3.1) Jfr t.ex. följande citat (som hämtats från ett tyskt straffprocessuellt standardverk):

"Als *Kronzeuge* wird ein Zeuge bezeichnet, der als Teilnehmer an der verhandelten Tat mitgewirkt hat und zur Aussage gegen andere Tatbeteiligte bereit ist, weil ihm Straffreiheit oder Strafmilderung zugesichert wurde." (Hans-Heiner Kühne, Strafprozessrecht, Eine systematische Darstellung des deutschen und europäischen Strafverfahrensrecht, 6 uppl., Heidelberg 2003 s. 415.)

(3.3.2) I slutbetänkandet från BRU (Beredningen för rättsväsendets utveckling) görs under rubriken "Ett system med kronvittnen bör inte införas" bedömningen att det "inte nu [bör] införas en särskild bestämmelse som innebär att den tilltalades medverkan vid utredningen av andras brott kan beaktas vid straffmätningen och påföljdsvalet". Beredningen föreslår emellertid en bestämmelse om strafflindring vid medverkan i utredningen avseende egen brottslighet. I det sammanhanget pekar man också på de ganska oskarpa gränserna mellan egen brottslighet och annans brottslighet:

"I vissa fall är det nog ofrånkomligt att den misstänktes medverkan för att anses tillräckligt omfattande även måste innefatta uppgifter om andras brott. Det skulle kunna vara fallet när en inbrottsstjuv grips och uppger att en särskild hälare varit kopplad till brottsligheten. En annan situation när det skulle kunna bli aktuellt är i samband med narkotikabrottslighet. Denna omständighet skall dock inte missbrukas för att skapa ett kronvitnesssystem". (SOU 2005:117 s. 82.)

Rättsvise-skäl – effektivitetsskäl

(4) Huvudkandidaterna när det gäller att finna skäl som kan rättfärdiga uppgifter och andra typer av hänsynstaganden till utredningsmedverkan är rättvisa och effektivitet.

(4.1) Om man utgår – vilket det finns goda skäl att göra – från att grundprincipen vid påföljdsbestämning är rättvis bestraffning (dvs. proportionalitet) kan man naturligtvis alltid diskutera vad som är rättvist. I vilken utsträckning bör t.ex. faktorer som inte har ett omedelbart samband med gärningen (en dålig uppväxt, dålig ekonomi, en vilja att ta ansvar för vad man har gjort) vara relevant vid bedömning av vad som är ett rättvist straff?

(4.1.1) Det finns alltså visst utrymme för att argumentera för att uppgörelser och andra hänsynstaganden till den misstänktes agerande under förundersökningen bör tillmätas betydelse av rättviseskäl. (Jag talar nu om vad som är möjligt att argumentera för i en från gällande rätt fristående normativ argumentation.)

(4.1.2) Vissa torde t.ex. mena att det är orättvist att den som erkänner sitt brott (och tar ansvar) behandlas på samma sätt som den som (kanske i förakt mot rättsordningen) hårdnackat förnekar trots överväldigande bevisning.

(4.1.3) Det är emellertid också möjligt att man avstår från att ta vissa hänsyn – som kan motiveras av rättviseskäl – av rena praktikabilitetsskäl.

(4.2) Det är uppenbart att effektivitetsskäl har stått i förgrunden när frågan om uppgörelser etc. har aktualiserats i svensk rätt.

(4.2.1) Jfr t.ex. följande citat:

”De nu beskrivna överenskommelserna som åklagarmyndigheten i Houston träffade var möjliga tack vare att USA tillämpar systemet med ”plea bargain”. Det innebär att en åklagarmyndighet kan ingå överenskommelse med en person som är misstänkt för olika brott, varvid den misstänkte underkastar sig ansvar för ett antal av brotten och går med på att avtjäna ett fängelsestraff. I gengäld skriver åklagarmyndigheten av andra brottsmisstankar. Det amerikanska institutet plea bargain framstår i denna del som effektivt och resursbesparande. Ur den brottsmisstänktes synvinkel kan det dessutom vara en fördel att slippa sväva i ovisshet under en tidsperiod om flera år.” (SOU 2004:47 s. 386.)

”Vi anser således att det finns starka skäl för att öka effektiviteten i brottsutredningar genom att skapa incitament för den misstänkte att aktivt medverka i utredningen. På så sätt frigörs resurser för utredning av annan brottslighet. Vidare kan det innebära att tiden från det att brottet upptäcks tills det finns en lagakraftvunnen dom väsentligt minskar.” (SOU 2005:117 s. 79.)

(4.2.2) Effektivitet är ett mått som inte alltid är så lätthanterligt. Bör vi exempelvis tala om effektivitet om vi vidtar åtgärder som leder till en ökad andel fällande domar, men är osäkra på om de som döms verkligen är skyldiga?

(4.2.2.1) Svenska lagstiftningsförslag är visserligen regelmässigt balanserade och väl övervägda.

(4.2.2.2) Att riskerna för långtgående och obalanserade lösningar inte är akut och avgörande hindrar emellertid inte att den nyss ställda frågan är av relevans.

(4.2.3) I SOU 2005:117 – där det bl.a. föreslås att man vid straffmätningen skall beakta om den tilltalade ”lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för

utredningen av brottet” – talas t.ex. (se s. 81 och 262) om att erkännande ”bör ... vara en nödvändig om än inte tillräcklig förutsättning för att en lindrigare påföljd skall kunna bli aktuell”.

(4.2.3.1) Om man samläser de nyss citerade partierna från denna utredning (dvs. de citat som finns i 4.2.1 och 4.2.3) är det tydligt regleringen ger (är avsedd att ge) den enskilde incitament, inte bara att medverka i utredningen, utan också att erkänna.

(4.2.3.2) Ett sådant incitament blir mer problematiskt ju starkare incitamentet är. I amerikansk doktrin har John H. Langbein på ett övertygande sätt påvisat likheterna mellan tortyr och plea bargaining:

”In twentieth-century America we have duplicated the central experience of medieval European criminal procedure: we have moved from an adjudicatory to a concessionary system. We coerce the accused against whom we find probable cause to confess his guilt. To be sure, our means are much politer; we use no rack, no thumbscrew, no Spanish boot to mash his legs. But like the Europeans of distant centuries who did employ those machines, we make it terribly costly for an accused to claim his right to the constitutional safeguard of trial. ... Plea bargaining, like torture, is coercive. ... The tortured confession is, of course, markedly less reliable than the negotiated plea, because the degree of coercion is greater. An accused is more likely to bear false witness against himself in order to escape further hours on the rack than to avoid risking a longer prison term. But the resulting moral quandary is the same.” (Torture and Plea Bargaining, *The University of Chicago Law Review*, 1978–1979 s. 12 f. och 15.)

Vi använder förvisso inte lika brutala medel som tidigare, men väl samma mekanismer.

(4.2.4) Det sagda innebär ett dilemma för den (på goda grunder) effektivitetssökande lagstiftaren. Den effektiva åtgärden är också den farliga och den kan därför inte förutsättas vara effektiv.

Straffrätt – sanktionsrätt

(5) Skillnaden mellan straff och annan sanktionsrätt bör tillmätas viss betydelse.

(5.1) Funktionsanalys är inte utan intresse.

(5.2) Moralisk kommunikation kan inte gärna bygga på godtycke och spekulation, men ett pragmatiskt, preventionistiskt instrument (sådana finns också inom rätten) kan nog i viss utsträckning hanteras annorlunda, låt vara att det också här kan finnas rättssäkerhetskrav som måste beaktas.

(5.2.1) Jag har i annat sammanhang skrivit följande:

”En annan viktig aspekt att betona är att konkurrensrätten och straff- eller straffprocessrätten skiljer sig åt i väsentliga hänseenden. Även om konkurrensskadeavgiften på många sätt liknar ett straff i juridisk mening torde kunna sägas att de grundtankar, eller den ideologi, som ligger bakom konkurrensrätten i många avseenden är en annan än den som

ligger bakom straffrätten. Där straffrätten i grund och botten handlar om att upprätthålla ett grundläggande normsystem och om kommunikation om skuld och ansvar, är konkurrensrätten mer pragmatiskt inriktad; syftet är i första hand att med olika medel tillse att en någorlunda fri konkurrens upprätthålls (dvs. att förhindra skadliga överträdelser och tillse att sådana överträdelser upphör). Även om också straffrätten naturligtvis ytterst har ett preventivt syfte särskiljer den sig från andra områden där man använder repressiva sanktioner därigenom att den i större utsträckning är avsedd att – något högrävande uttryckt – utgöra en form av moraliskt baserad kommunikation.

Denna skillnad avspeglar sig bl.a. däri att Konkurrensverket i princip är fritt att välja i vilka fall talan om konkurrensskadeavgift skall föras och att konkurrensrättens system för ansvarstillskrivande är mer rudimentärt än det straffrättsliga. Sammantaget kan sägas att konkurrensrätten är avsevärt mer pragmatiskt och instrumentellt inriktad än den renodlade straffrätten.

Mot denna bakgrund kan argumenteras för att man inom konkurrensrätten i större utsträckning än inom straffrätten kan låta preventions- och effektivitetshänsyn överflygla intressen som rättvisa, konsekvens och "renhet i systemet". Den förvisso oklara och flytande gränsen mellan straffrätt och annan repressiv rätt gör med andra ord – det är åtminstone min uppfattning – att ett system för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift framstår som väsentligt mindre betänkligt än ett motsvarande system på det straffrättsliga området. (Härav följer också att utredningens ställningstagande i frågan huruvida ett program för nedsättning och eftergift från konkurrensskadeavgift bör införas inte har några direkta implikationer för hur liknande frågor bör behandlas inom straffrätten.)" (SOU 2001:74 s. 198 f).

(5.2.2) Också om det fanns ytterligare skäl som talade för införande av ett leniency-system inom den svenska konkurrensrätten (bl.a. den nära relationen till EG-rätten där ett sådant system finns) illustrerar texten väl vad jag menar.

(5.3) Jag vill åter erinra om att det förhållandet att administrativa sanktioner bär många av straffens särdrag gör att det finns skäl att tillämpa åtskilliga av de grundsatser och principer som kan betecknas som straffrättsliga; det gäller särskilt de rättssäkerhetsgarantier som bygger på straffrättens ingripande karaktär. (Jfr här Petter Asp, EG:s sanktionsrätt. Ett straffrättsligt perspektiv, Uppsala 1998 kap. 12.)

(5.4) Följande rader har skrivits av Bob Dylan:

Couldn't help but make me feel ashamed to live in a land
Where justice is a game

(5.4.1) Det är uppenbart att rätten emellanåt företer påtagliga likheter med ett spel. Jämförelser mellan processen inför domstol och olika typer av idrotter är legio.

(5.4.2) Kanske bör det finnas spel- och spekulationsfria zoner?

Pågående brottslighet – avslutad brottslighet

(6) Skillnaden mellan pågående och avslutad brottslighet bör tillmätas viss betydelse.

(6.1) Distinktionen är av relevans eftersom intresset av lagföring och rättvisa står i strid med intresset av skademinimering och eftersom såväl intresset av lagföring och rättvisa (jfr ovan om straffrätt och sanktionsrätt) som intresset av skademinimering kan göra sig gällande med olika styrka.

(6.2) Brottslighet som kan betecknas som pågående kan naturligtvis se ut på väldigt olika sätt.

(6.2.1) Fråga kan vara om ett pågående och otillåtet innehav av ett gammalt (och för brottsliga ändamål närmast otjänligt) vapen där vapnet förvaras inlåst. Intresset av ett upphörande är i dylika situationer begränsat.

(6.2.2) Fråga kan emellertid också vara om en situation där en människa hålls inlåst under omänskliga förhållanden. Det behöver inte sägas att intresset av ett upphörande här kan vara starkt.

(6.3) Det kan noteras att straffrihet förekommer vid s.k. vapenamnestier. Det framstår som tydligt att man i dessa fall låter intresset av upphörande gå före intresset av lagföring. I enlighet med Humes giljotin kan förekomsten av dylika amnestier inte omedelbart läggas till grund för en normativ bedömning av dem; däremot utgör de en indikation på hur vi ser på olika typer av intressen.

(7) Rubriken till denna text implicerar att fragmenten kan sammanfogas till en helhet; huruvida så är fallet är upp till läsaren att bedöma. Formen för det skrivna inbjuder förhoppningsvis till eget tänkande; det har varit avsikten.

Adresse:

Juridiska institutionen

Uppsala universitet

Box 512

SE – 75120 Uppsala